

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Iustitiam communitatiuam secundum proprietatem in Deo non esse, verior
sententia est, & omnium Theologorum consensu probata c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

Recens quorundam Theologorum opinio.

Cum virtus iustitiæ in seruanda æqualitate dati, & accepti versetur, æqualitas vero duplex sit, vt sequenti disp. dicemus, alta; quam vocant Arithmetica, quæ est æqualitas vnius rei cum alia tantum, vt dati cum accepto: alia vero sit, quam appellant Geometricam, quæ est circa æqualitatem. non rei cum re, sed vnius proportionis inter duas res, cum alia proportionem aliarum duarum rerum vt minimum: sequitur, duplicem esse iusticiam, alteram, vocatam commutatiuam, quæ attendit iustum Arithmeticum inter duas res; alteram distributiua, quæ respicit iustum inter duas proportionem, de quibus sigillatim dicemus. Nunc vero querimus de commutatiua, An in Deo secundum proprietatem reperitur. Quæ quidem res paucis retro annis sine controuersia erat, essetque semper, ni recentiores aliqui eam in dubium reuocassent: vt enim adstruerent rationem meriti, quod vocant secundum rigorem iustitiæ, tam in Christo pro toto genere humano quam in nobis respectu gloriæ, non solum defendere conati sunt in Deo veram, & propriam rationem iustitiæ commutatiuæ, verum etiam (si Deo placet) hanc esse. S. Thomæ, & omnium discipulorum eius sententiam. Quod quam sit à veritate alienum sequenti cap. ostendimus.

Asserunt igitur primo in Deo esse formaliter, & proprie iusticiam commutatiuam: in cuius rei confirmationem notant, necessarium non esse cum Deo tribuere virtutem aliquam, vel operatio illius, eam Deo assignari cum omnibus imperfectionibus, cum quibus in hominibus reperitur. Nam alioquin nec misericordia, quæ in nobis est cum quadam compassione, proprie esset in Deo, nec liberalitas, quia Deus non abdicat à se bona illa, quæ liberaliter largitur; nec vindictio, quia se non tueri vel seruat incolumem, alios puniendo; nec scientia, quia non discit, quæ tamen omnia hos defectus, quos enumeramus in nobis habent. Tum etiam, quia omnia, quæ de Deo enuntiantur, & creaturis analogice dicuntur: ideoque necesse est ad Deum ita transferri, vt sine vlla imperfectione ei tribuantur: eo quod perfectioni modo ipsi conueniant.

Hoc posito fundamento, suam sententiam probant primo, quia cum Scriptura multis in locis Deum iustum esse prædicet, & ei perfectissimam iusticiam assignet, quæ omnia breuitatis causa, & quod notissima sint, prætermittit; eaque in proprio sensu sine tropo, & figura explicari possunt; non est ad metaphoram confugiendum: possunt autem de iustitia proprie intelligi, si eam Deo concedamus secundum formalem rationem ipsius, omni imperfectione semota: ergo immo ea metaphorice interpretabimur. Secundo si iustitia secundum proprietatem non esset Deo adscribenda, ideo esset, quia inter nos, & ipsum, aut inter Christum, & ipsum Deum non esset datum, & acceptum: qui hoc non obest; quoniam iustitia quæ in Deo est, non debet versari circa datum, & acceptum: hanc enim imperfectionem solum inter homines habet; ad Deum vero sine imperfectione transferretur: sed satis est, si bonis operibus Deo honorem deferamus, & ipse æqualem nobis compensationem promittat, vt inde debitor sit ex iustitia, & ex eadem retribuat. Quæ circa totam rationem

Vasquez in 1. part. Tomus I.

iustitiæ meritum inter Christum, & nos ex vna parte, & Deum ex alia, ad hoc reducitur, vt Christus & nos offeramus opera æque digna tali premio, & Deus pro illis promittat mercedem: sic enim debet ex iustitia eam soluere, quam alias ex iustitia non deberet; nisi promississet. Nam sicut ille qui in vinea alterius laborat, etiam si labor eius tali pretio condignus sit, non constituit sibi Dominum vineæ debitorem retributionis, nisi Dominus pretium fuerit pollicitus; sic etiam nec nobis Deus ex iustitia deberet retributionem bonorum operum, nisi verbo suo sibi eam adstrinxisset. Pro hac parte doctores huius sententiæ nullum Scholasticorum distincte allegant, sed neque allegare possunt.

Secundo docent, Christi ad Deum fuisse iusticiam: quia æquale Deo pro offensa nostra reddere potuit: sed hanc iusticiam sine pactione Dei non intercessisse. Nam quamvis alioquin iustum esset pretium quod Christus soluit pro debito generis humani, necessaria tamen fuit voluntas Dei, tanquam contrahentis, vt inter eos iustitia seruaretur: si enim aliquis offerat iustum pretium pro captiuo nisi Dominus voluerit illud accipere, non fiet iusta commutatio, quæ est actus iustitiæ.

Tertio dicunt, iusticiam Christi erga Deum non esse eiusdem rationis cum commutatiua, quæ inter se homines obferunt, quia ius diuinum altioris ordinis est, non quia deficiat æqualitas dati & accepti: & hanc eandem iusticiam esse putant in soluendis promissis Deo, in quorum solutione ex eorum sententia, vera, & propria iustitia cum æqualitate intercedit: tantum enim soluit aliquis, & soluere potest, quantum promissit. Quare tandem concludunt, Christi iusticiam ad Deum non esse à religione distinctam: nihilominus iusticiam eius satisfactionem, quam pro nobis obtulit Deo, fuisse ex iustitia secundum proprietatem. Neque hanc partem auctores illius alia fortiori ratione probant, neque aliquorum Doctorum auctoritate confirmant, nisi quia communiter in schola Thomistarum dici consuevit, Christum Dominum satisfecisse pro genere humano de rigore iustitiæ, quo pacto Scholastici nonnulli, recentiores præfertim, loquuntur.

CAPVT II.

iusticiam commutatiuam secundum proprietatem in Deo non esse, verior sententia est, & omnium Theologorum consensu probata.

Ego vero censeo non solum iusticiam commutatiuam, secundum proprietatem Deo non conuenire; verum etiam nullum Scholasticorum quod ego legerim, ex ijs qui ante nostra tempora scripta tua prælo mandarunt, contrarium docuisse: quinimo omnes, qui huius questionis peculiaris mentionem fecerunt, plane affirmasse, in Deo non esse commutatiuam iusticiam secundum proprietatem, cum tamen de distributiua inter eosdem non parua dissensio sit. Id vero allegatione Doctorum in hoc cap. ex professo mihi probandum est, antequam rationes huius sententiæ in medium afferam.

Hanc igitur opinionem docuerunt Alexan. 1. p. q. 39. m. 1. Scot. in 1. d. 46. q. 1. in solut. argum. Richard. art. 1. q. 1. Durand. q. 1. Palud. q. 1. art. 1. Capreolus in 1. d. 45. q. 1. art. 1. conclus. 1. 4. & art. 3. ad argumenta contra eandem conclusionem S. Thom. 1. contra g. cap. 93. & ibi Ferrar. Hostius in confes. doct. cap. 73. & art. 11. S. Terria

Rt 2

4. Vt Deus obligetur ex iustitia requirunt promissionem.

Secundum recentiorum placitum.

Tertium.

5

6

Doctores qui in Deo negant commutatiuam iusticiam propriam.

Alex.

Richardus.

Durandus.

Palud.

Capreolus.

S. Thom.

Ferrarius.

Hostius.

Terria.

Ruar.

est.

Sotus.
Caietan.
Bundervius.

est differentia, Sot. 3. de natura & gratia c. 7. & 2. de iustitia q. 5. art. vlti. ad 1. Caiet. in hunc artic. Ioannes Bundervius in compendio concertationis tit. 6. art. 7. qui expresse asserunt iustitiam absolute, aut saltem commutativam secundum proprietatem Deo non convenire; sed modum quandam illius, & similitudinem: cum tamen aliqui eorum, ut sequenti disputatione referemus, distributivam Deo concedant. Idem docet supplementum Gab. in q. d. 49. q. 4. art. 3. dub. 3. ubi ait, debitum bonis operibus non esse debitum iustitiæ secundum proprietatem. Accedit Bonaventura qui in q. d. 46. art. 2. q. 1. ad 2. de omni iustitia absolute affirmat. in Deo non esse quoad debitum, sed quoad effluxum tantum bonitatis suæ. Est autem de ratione iustitiæ debitum, & de ratione commutativæ debitum inter datum & acceptum, ut infra ostendemus; quare plane negat Deo omnem iustitiam, & solum decentiam bonitatis suæ concedit.

His annuera S. Thom. 1. 2. q. 11. q. art. 1. ubi docet nostri erga Deum non esse iustitiam simpliciter operum, etiam procedentium à gratia. Idem asserit Conrad. ibidem, & Durand. iterum in 2. d. 27. q. 2. & Ferr. 3. contra gent. cap. 149. §. Ad evidentiam huius: ob id tamen negari non debet, meritum simpliciter nostri apud Deum, ut ibidem latius ostendemus. Sed clarissime S. Thom. id tradit in hoc articulo, & recentiores aliqui cum eo: ubi cum distingueret inter iustitiam commutativam, & distributivam, de commutativa sic ait: *Et hæc non competit Deo*: quod si in solutione primi videatur Deo tribuere iustitiam non tamen circa actiones civiles, non mirum: tum quia iustitiam distributivam ibi videtur concedere, tum etiam, quoniam nec hanc concedit proprie, ut inferius notabimus.

Verum, ut exactius demonstraremus, opinionem hanc esse omnium Scholasticorum, & neminem contrarium docuisse, operæpretium erit aliquorum testimonia, quæ pro opposita allegari possent expendere, & effugia præcludere, quibus aduersarij evadere moluntur: id quod nec molestum, nec inutile cenferi debet, quando opposita sententia contra communem Doctorum opinionem tam facile inualuit. Res etenim maioris momenti est, quam primo aspectu apparet, & ex qua multa pendent, difficilia quidem & scitu digna, quæ quotidie in quæstionem reuocantur.

Refertur igitur posset pro priori opinione primum Barthol. de Med. in 1. 2. S. Thom. q. 114. art. 3. ubi dicit, nostri apud Deum esse meritum de condigno, & de iustitia vere, & proprie, in artic. 1. asserit inter nostra opera, quatenus à gratia procedunt, & mercedem vitæ æternæ esse iustitiam commutativam: sentit ergo proprie esse iustitiam commutativam in Deo. Cæterum idemmet auctor seipsum explicavit in eodem art. 3. ad 1. argum. durandi, ubi non audeat concedere iustitiam inter nos, & Deum: sed inter meritum nostrum, & præmium, in quo sequitur doctrinam Caiet. in art. 1. illius quæst. 114. ibi enim ait, esse quidem iustitiam simpliciter inter opera nostra, & mercedem vitæ æternæ, quia est illa æqualitas condignitatis simpliciter; inter nos verò, & Deum non esse iustitiam, quam ipse Caietan. plane dixit i. p. in hoc art. 1. Deo proprie non convenire, ergo sentit nobiscum Medina, cum attributum iustitiæ secundum proprietatem Deo non concedit, tamen si inter opera, & præmium iustitiam esse dicat propter

æqualitatem condignitatis: an vero hæc inter se constare possint, dicemus infra. Neque quidquam aliud docere voluit Franciscus Romani lib. de libertate, c. 2. & necessitate operum, veritate 2. 1. cum ait nostris operibus, ut sunt ab Spiritu sancto secundum veram iustitiæ æquitatem, præmium vitæ æternæ condigne deberi: non dixit secundum veram & propriam iustitiam: sed secundum veram æquitatem iustitiæ, quia est vera æqualitas condignitatis inter opera & præmium; est autem ex iustitia, qualis inter nos & Deum intervenire potest.

Deinde allegari possent Sotus in 1. d. 17. q. 2. §. Ille potest dici, & Gabr. in 2. d. 7. q. 1. art. 2. post. 1. com. qui dicunt merito condigni deberi præmium ex iustitia, sed propter promissionem. Verum nec Gab. nec Scot. prior opinionem ad stipulantur. Primum quidem, quia ipsi oppositum docuerunt cum de attributo iustitiæ dei disputarunt, ut paulo ante allegauimus: negarunt enim Deo absolute attributum iustitiæ secundum proprietatem, non distinguentes de commutativa, & distributiva, ex quo omne genus iustitiæ proprie à Deo remouerunt. Tum etiam verba illa Scoti, ut notatur in margine suppositicia sunt, cum in originali non habeantur. Ad hæc cum dicant totam iustitiam ex promissione oriri, quæ est fidelitatis cuiusdam, & hæc sit pars potestativa iustitiæ, à propria ratione iustitiæ deficiente; obligatio illa fidelitatis, quodammodo iustitiæ quoque vocari potest: ergo nullus auctor est, qui oppositum assermet.

Quod autem multi Scholastici dicunt, Christi factum satisfecisse pro nobis de rigore iustitiæ, partem refert. In primis enim antiquiores, ut S. Thom. Alex. & Bonau., non videntur hoc modo loquendi, sed solum docent, Christi satisfactionem fuisse perfectam, hoc est, nulla indiguille acceptatione, ad hoc autem non requiritur illam fuisse secundum iustitiam proprie, sed fuisse æqualis condignitatis per modum meriti, ut suo loco dicemus. Deinde alij Scholast. qui ita loquuntur non contendunt in Christo fuisse iustitiam erga Deum proprie, sed æqualitatem, quam in satisfactione per modum, & similitudinem iustitiæ seruauit, fuisse secundum rigorem: hoc est, non indiguille acceptatione liberali dei. sed omnino fuisse æqualis condignitatis: id quod verissimum est, ut dicemus: excipio recentiores aliquos, qui contendunt etiam in ea satisfactione fuisse iustitiam secundum proprietatem, quorum sententiam nunc impugnare contendam.

Sed adhuc aduersarij horum omnium auctoritatem effugere conantur. Dicunt enim eos loqui de commutativa iustitia cum imperfectione, quæ in creaturis reperitur cum qua eam in Deo esse inficiantur: non tamen absque imperfectione, sicut cætera omnia, quæ Deo tribuuntur. Ac vero effugium hoc excogitatum esse, nec firmum habere fundamentum, facile colligitur. Primum, quia multi ex eisdem auctoribus cum S. Tho. disputantes de prima misericordia eam non affirmant absolute, sed ablatam imperfectione, quam in nobis annexam habet, ut art. 3. videbimus. Deinde quia cum multi illis negant commutativam, consequenter ab eo vilo additamento concedunt distributivam, quæ cum imperfectione non minus Deo repugnet, quam commutativa: eodē igitur modo eam concedunt, quo negant commutativam: sed eam concedunt sine imperfectione: ergo & commutativam

Mens alio-
rum Docto-
rum aperitur.
Medina.
& Thomae.

Caietan.

ti-
tiam sine imperfectione negant. Accedit, quod si
propter imperfectionem, liceret disputantibus de
hac re, absolute negare Deo iustitiam commutati-
uam, nihil amplius explicando; liceret etiam, ne-
gare intellectum, voluntatem, & operationes tri-
busque denique cetera omnia attributa. Adhuc cetera
deus concedunt prædicti Doctores absque vi-
lo additamento, sed commutativam absolute ne-
gant: ergo putant esse aliud genus imperfectionis
iustitiae commutativae annexum, ratione cuius
hæc iustitia in Deum convenire non potest, quam
alia attributa non habent, vt leg. c. explicabitur.

CAPVT III.

Præmittunt quædam in confirmationem
precedentis sententia.

Præmissa
faciunt
S. Thom.
L. 2. q. 1.
ad 2.
comparat
de formalit.
in quibus
12
operatio deo attribui formaliter, & proprie iustitia
imperfectio, sicut de misericordia art. 3. dice-
mus, quæ sine passione, aut compassione appetit
secundum rationem formalem, quæ est lubere
miseriam, Deo recte conuenit: ex qua parte
ita non repugnabat, vt illo c. 4. notauimus: ablata
enim imperfectione non tollitur e medio ratio
formalis operationis: eo quod imperfectio non
est ipsi coniuncta essentialiter. Quod si imperfec-
tio essentialiter in ipsa ratione formalis includatur
actus ille deo proprie conuenire nequit: quia cum
sit assignandus sine imperfectione, & ea ablata au-
feratur ratio formalis talis operationis sequitur
Deo proprie tribui non posse.

Obseruandum tamen secundo est, in omni ope-
ratione creata, quatenus creata est, essentialiter in-
cludi imperfectionem aliquam, vt quod sit actus
elicitus a facultate aliqua, ac proinde accedens
quod sit finita, & limitata: hoc tamen non obstat,
quo minus ea formaliter, & proprie Deo tribua-
tur. Omnis enim creata perfectio ad Deum ita
transfertur, vt ei non conueniat vniuocè, sed analo-
gicè, & altiori quadam ratione. Vt autem hoc mo-
do Deo proprie, & formaliter tribuamus opera-
tionem aliquam, opus est secundum rationem for-
malem analogicè saltem abstractam, nullam ipsi
imperfectiōi inesse. Hoc vero contingit, quoties
ex parte obiecti formalis, quod respicit operatio,
imperfectio essentialiter non includitur. Nam si
hæc includitur in obiecto, vt respicitur ab actu, re-
sultat etiam in ipsam operationem essentialis im-
perfectio, ob quam in Deum talis operatio cadere
non potest. Hac ratione exclusimus itam a Deo
quantumvis secundum analogicam rationem ab-
stractam: quia hic affectus respicit, vt proprium
obiectum, vindictam doloris illati, quæ in Deum
conuenire nequit. Sic etiam excludit S. Tho. in ea
solutione 2. desiderium proprii boni, quod, vrab
amore distinguitur, est circa bonum futurum,
vt futurum, & iustitiam, quia est de malo proprio.

Vtque in 1. part. Tomus I.

Hæc enim ratio, nec analogicè Deo conuenire po-
test. At quod deus non discurrat, certe non satis
est, vt ob eam causam scientia secundum proprie-
tatem ei tribuenda non sit. Nomen enim, *Scientia*,
tam proprie dicitur de cognitione per discursum,
quam sine illo, sicut in Angelis reperitur: quam-
uis si scientiam humanam definias, discursum in-
cludere necesse sit. Deinde, quod scientia in crea-
turis sit accidens, & operatio elicita, in Deo vero sit
substantia eius, non impedit, quo minus essentia
Dei, vt a nobis concipitur relata ad obiectum sci-
bile, propriissime scientia dicatur; altiori tamen
ratione. Cum enim in obiecto reperimus ratio-
nem veritatis scibilis, & hanc habeat relatum ad
essentiam Dei sine vlla imperfectione; sit, vt ipsam
essentiam propriissime scientiam appellemus.

Tertio notandum est id, quod ibidem etiam di-
ximus, nempe cum de his affectibus inquirimus,
an ad Deum proprie transferantur, intelligendum
esse secundum communem Philosophorum do-
ctrinam, & prout ab ipsis communiter definiti
consecuerunt. Si enim nouas liceret fingere
definitiones, nullum deberemus affectum deo de-
negare, & recte etiam Lactantius itam Deo tri-
buisse. Superest igitur, vt videamus, an in obiecto
iustitiæ, quod ei communiter à Philosophis as-
signatur, includatur aliqua imperfectio, quæ in affe-
ctum ipsum deriuetur, ratione cuius Deo proprie
non conueniat. Quare aduersarij, qui, vt in 1. cap.
vidimus, asserunt iustitiam Christi erga deum esse
altioris rationis, quam in nobis, & eam esse ipsam-
met virtutem religionis, imo & eadem ratione
obseruationem voti, quod fecimus Deo, ad iusti-
tiam pertinere, falluntur manifestè: quod simul
asserant, hanc esse proprie iustitiam specialem:
nam pro libito, & absque fundamento confun-
dunt virtutes, quas Theologi, & Philosophi di-
stinxerunt. Quis enim vnquam negauit S. Thomæ
doctrinam, qui 2. 2. quest. 80. art. 1. docuit, quædam
esse partes subiectiuas iustitiæ, quædam vero po-
tentialias: subiectiuas appellat, quæ sunt species
iustitiæ retinentes rationem genericam illius, qualis
est commutativa, & distributiva; in quibus sal-
uatur integra, & perfecta ratio iustitiæ: potentialias
vero, quæ retinent aliquam similitudinem ius-
titiæ, quia sunt ad alterum, sed non habent veram
rationem iustitiæ, aut quia in eis non est ratio de-
biti, aut quia deficiunt a ratione æqualis; intelligit
S. Thom. æqualitatem dati, & accepti: & inter has
connumerat religionem, quia etiam vota nostra
reddimus Deo: perperam ergo prædicti Docto-
res confundunt inter se religionem & iustitiam
commutativam. Quare si iustitiam Christi ad
Deum dicunt esse religionem, & ex hac pro no-
bis Christum satisfecisse; debent asserere, satisfac-
tionem illius non fuisse ex iustitia proprie, vt ca-
pite sequenti obiter probabimus, vbi reddemus
vniuersalem rationem, quare etiam in soluendo
vota, reddamus æquale Deo, solutio hæc non sit
ex iustitia: ostendimusque in vniuersum commu-
tativam iustitiam inter nos, & Deum esse non
posse. Ergo de virtutibus ita philosophandum
est, & vna ab alia distinguenda, vt non pro libito
confundantur, sed secundum communem do-
ctrinam, & acceptionem vsurpentur. Quare cum
Deo tribuitur iustitia, aut alia virtus secundum
propriam, ita tribuenda est, vt non fingamus
nouam naturam, & definitionem virtutis, sed se-
cundum

Scientia pro-
prio in L. 2.

14
Tertium
fundamentum
Affectus vt
in Deo sint
proprie, nec
pro libito
definiendi
sunt, nec
confundendi
Lactant.

S. Thomæ
Iustitia par-
tes potest
tius & sub-
iectiuas que

15

R. 3

conduci